CUVÎNT ÎNAINTE

Pour les savants comme pour les peuples rien n'est plus dangereux
que de vivre du souvenir des gloires passées
et de continuer, sans regarder autour de soi,
les errements qui ont autrefois procuré le succès.
(Yves Delage, *L'Hérédité*)

1. Studiul lucrărilor de istorie și filozofie a științelor poate dezvălui numeroase aspecte legate de evoluția cunoașterii umane dobîndite prin truda cercetătorilor care observă și testează realitatea, confruntă date, ipoteze și teorii, reflectează asupra tuturor acestora și discern asupra structurii firesc apărute astfel. Lucrările aparținînd sfîrșitului de secol XIX și începutului de secol XX, și care se ocupă cu prezentarea acestor procese, înfățișează un parcurs uitat și pierdut, oferind învățătura fluxului ideatic generat de savanți preocupați cu bună-credință de aflarea adevărului științific.

2. Editura „Demiurg" a publicat deja cîteva traduceri ale unor scrieri aparținînd unor evoluționiști de seamă ai sfîrșitului de secol XIX. Tema aparentă a acestora este prezentarea istorică a ideii evoluționiste, pe o perioadă mai întinsă de timp (H.F. Osborn, *De la greci la Darwin*), cu referire la anumite aspecte (G.H. Parker, *Ce este evoluția*; Y. Delage, Marie Goldsmith, *Teoriile evoluției*), sau la relațiile darwinismului cu domeniile asupra cărora această teorie are efecte directe (J.M. Baldwin, *Darwin și științele umaniste*). Eforturile Editurii vizează recuperarea atît a unor momente importante din evoluția unei teorii științifice, cît și a unei stări a științei ce tindea către eliberarea de ideologie sau către neamestecul cu aceasta.

3. Întrucît metoda empirico-inductivă cere ca teoria să decurgă din realitate, reflectînd-o fidel și conformîndu-i-se, eforturile cercetătorilor preocupați de teoria evoluționistă urmăreau aflarea întocmai a realității. Realitatea nefiind statică, ci dinamică, o

BDD-B806-01 © 2017 Casa Editorială Demiurg
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:39:04 UTC)

consecință a relației de compatibilitate dintre teorie și realitate este că după obținerea, la nivelul teoriei, a unei reflexii fidele a realității, cea dintîi trebuie să dețină capacitatea de a se ajusta continuu la evoluțiile celei de-a doua, atunci cînd realitatea o cere. Adică aceea care are a îndura procese de corecție – prin ameliorare, adiție, eliminare – trebuie să fie teoria, doar astfel obținîndu-se o veritabilă racordare a teoriei la realitate. Acest proces de acomodare a științelor la realitate este vegheat de filozofia științei – ea însăși constituită și supusă realității pe a cărei bază există –, care este atentă la corecta obținere, prelucrare și înțelegere a datelor realității, la verificarea conformității dintre realitate și știință, la proprietatea metodelor și instrumentelor.

4. Realitatea secundară pe care o creează și acționează ființa umană prin procesul de cercetare științifică, însă, poate tulbura aceste procese. Observînd interacțiunea elementelor realității, relația de cauzalitate și faptul că nu doar este modificat de mediu, dar are capacitatea de a-l influența întrucîtva, că gîndul poate modifica realitatea, astfel apărînd idei, comportamente și realități consecvente, omul a început să ajusteze reprezentarea realității, concepția și înțelegerea acesteia, mai ales pe calea interpretării.

5. În ciuda progreselor cunoașterii, probleme nerezolvate, limite, erori și mize au existat dintotdeauna și chiar dacă fiecare epocă a putut avea iluzia superiorității ei tehnice, științifice, mentalitare, social-umane etc. asupra celor precedente, epocile care au urmat au arătat de fiecare dată că travaliul științific este un efort continuu, ce înglobează selectiv contribuțiile anterioare la edificiul științei, pe baza valorii lor reale, nu pe cea a ideologiei dominante sau a proiecțiilor– esențialmente și în fond, iluzorii. Poate că multe texte ale umanității – majoritatea cu conținut în măsură să aducă cu sine cunoaștere de conținut, de metodă, de instrument, nu doar să provoace mize – s-au pierdut prin distrugerea lor fizică. Mai tragic încă este cînd rugul a ars ideile, cînd cunoștințele au fost date pradă ignorării, generațiile învățînd doar ce li s-a impus ca fiind conform cu un deziderat oarecare. Tulburările,

BDD-B806-01 © 2017 Casa Editorială Demiurg
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:39:04 UTC)

confuzia, marile dereglări de la nivel social și mentalitar, însă, apar tocmai după momentele în care o direcție și-a eliminat ramurile paralele – nu mereu concurente, adesea complementare, adesea hrănitoare, adesea cu rolul de a păstra echilibrul din cadrul procesului de cunoaștere. În acel moment, direcția a devenit dogmă. Una al cărei exercițiu și a cărei viață duc consecvent și inerent la pîrjolul științific produs prin instaurarea tiraniei dogmatice, prin incapacitatea de a deveni, de a evolua realmente, și, desigur, de a dispărea în mod natural. Un astfel de organism neviu se nutrește din viața organismelor vii, pe care le consumă, le descompune, le reduce la cele mai simple forme organice.

Ideologiile se deosebesc de știință prin trăsătura lor esențială, aceea de a se întemeia pe credință, de a isca mize și a produce dogme, în vreme ce știința se bazează pe relația dintre observație, experiență și reflecție rațională, naște doar pasiunea de a cunoaște, producînd ipoteze și cunoaștere. Spre deosebire de știință – care are nevoie de un întreg complex de precunoștințe, de metode, de instrumente acurate, de procese senzoriale și intelective, toate verificate și verificabile, în orice moment testabile –, credința nu are nevoie de argumente, ea se nutrește cu produsele altor procese decît cele intelectiv-raționale, nu are nevoie de dovezi, avîndu-și toate resursele în sine, este infinită și veșnic inerțială.

6. Lucrări precum cea de față conțin nu doar ceea ce mersul omenirii a lăsat deoparte din neînțelegere sau din nebăgare de seamă, dar dezvăluie și ceea ce a fost înlăturat în mod voit, ca fiind supărător pentru concepțiile cărora li se făcea un loc pe care singure nu și-l puteau cuceri. Astfel de scrieri arată că luptele orientate de concepții filozofice, etico-morale și de mize sînt la fel de nesăbuite în orice epocă, iar consecințele negative – chiar pentru concepțiile și mizele avute în vedere, dimpreună cu efectele mentalitar-comportamentale imaginate de astfel de construcții – sînt garantate. Textul de față are capacitatea de a preveni permanentizarea dogmatizării, arătînd că

BDD-B806-01 © 2017 Casa Editorială Demiurg
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:39:04 UTC)

cercetarea științifică înseamnă căutarea adevărului științific și că ajustarea științei la realitate, înglobarea descoperirilor și a progreselor științifice sînt procese independente de cel al devenirii mentaliar-ideologice, chiar dacă acesta din urmă tinde firesc și constant să și le subordoneze pe cele dintîi.

De aceea, *Darwinismul astăzi* ne oferă analize imparțiale, liber exprimate, aparținînd unor vremuri în care cercetătorii erau grupați pe criteriile perspectivelor științifice, nu pe unele ideologice, avînd a apăra adevărul științific (însemnînd implicit că erau dispuși să-și corecteze pozițiile și să nu apere vreo ideologie), fenomenul selecției naturale aplicîndu-se chiar și științelor, teoriile vădite ca fiind eronate sau slabe fiind abandonate, nu invers, precum în cazul antiselecției.

Căutînd expunerea echilibrată și reală a unei situații complexe – date de confruntarea elementelor fluxului gîndirii științifice din epoca sa, a diferitelor căi de a ajunge la adevărul științific (și acestea, uneori subminate de mize) – lucrarea de față reflectă nu doar concepția autorului ori a curentului din care face parte, ci și nivelul cunoașterii științifice din vremea sa, starea acelei epoci. Autorul arată astfel a ști că este important de înțeles și de indicat care este stadiul științei în mintea corpului de cercetare al societății – unul neunitar, desigur –, cum stau lucrurile la nivel de detaliu, cum se așează la nivelele complexe. Totodată, conștient că realitatea este dinamică. iar mintea care încearcă a o cuprinde generează o concepție ce contează nu doar pentru indivizii acelui moment, ci și pentru soarta ideilor trecute și venitoare, autorul își construiește lucrarea privind și la consecințele mentale ale cercetării științifice, de la nivelul corpului social. Lucrul acesta, însă, nu-l face să se abată de la adevărul științific și de la componenta de bună credință a perspectivei sale.

În fapt, lucrarea este o pledoarie – una onestă și științifică – pentru științele naturii, ca perspectivă a dezvoltării sociale și intelectuale, spre buna și corecta înțelegere a lumii și a locului ființei umane, socotind că o astfel de cunoaștere poate aduce binele real al tuturor.

BDD-B806-01 © 2017 Casa Editorială Demiurg
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:39:04 UTC)